
A különleges bánásmódra
vonatkozó szabályok
az új büntetőeljárás
törvényben

A különleges bánásmód fogalma

A **különleges bánásmód** az általánostól eltérő, a büntetőeljárási jogoknak gyakorlását elősegítő, támogató vagy védelemben részesítő szabályok összességét jelenti.

Céljuk, hogy az ún. sérülékeny csoportba tartozó személyek az ilyen hátránnyal nem rendelkezőkkel azonos módon gyakorolhassák jogaikat, függetlenül az eljárásbeli pozíciójuktól.

A különleges bánásmódban részesíthető személyek

- **Részesülhet benne** a büntetőeljárásban résztvevők közül **a sértett és a tanú**
Akkor, ha a személyes jellemzői vagy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény jellege és körülményei alapján
 - a megértésben,
 - a megértetésben,
 - a büntetőeljárási törvényben meghatározott jogok gyakorlásában vagy kötelezettségek teljesítésében, vagy
 - a büntetőeljárásban való hatékony részvételében akadályozottak.
- Ilyen **személyes jellemzők**
 - (fiatal vagy idős) életkor,
 - (kedvezőtlen egészségi, fizikai, mentális, pszichés) állapot,
 - a bűncselekmény kirívóan erőszakos jellege,
 - más személyhez (például a vádlotthoz, hozzátartozóihoz) fűződő viszony.

A különleges bánásmódban részesítés megállapításának módja

- **Hivatalból vagy a sértett, tanú kérelmére** (indítványára) kell megállapítani, hogy az érintett sértett vagy tanú különleges bánásmódot igénylő személynek minősül-e.
Egyéni értékelés alapján, a bűncselekmény jellegére és a személyes jellemzőkre tekintettel.
- **Kérelem és külön vizsgálat nélkül is:**
 - kiskorúak (18 év alattiak),
 - szexuális jellegű bűncselekmény sértettjei,
 - a fogyatékos vagy ilyennek minősíthető sértettek és tanúk.

A különleges bánásmód visszautasítása

- **Tájékoztatás** → a bíróság (vagy nyomtatványon, vagy amikor megjelenik, személyesen) kioktatja a sértettet és a tanút, hogy mit jelent a különleges bánásmód, és milyen intézkedéseket tehet a kímélete vagy védelem érdekében.
- **Ha nem tart igényt rá** a sértett vagy tanú → az egészet, vagy meghatározott intézkedést is visszautasíthatja → de ha meggondolja magát, vagy olyan körülmény áll elő, ami miatt szükségesnek érzi, később kérheti a bíróságtól a kíméleti, védelmi intézkedés alkalmazását.

A különleges bánásmód felülvizsgálata

A különleges bánásmód megszüntetése, egyes intézkedések mellőzése, más intézkedés alkalmazása újabb egyéni értékelés elvégzésével, ha az azt megalapozó körülményekben a jogintézmény alkalmazását lényegesen befolyásoló változás állt be.

Lehetséges intézkedések

- **Joggyakorlást elősegítő, vagy kíméleti** eszközök
 - a más eljárási résztvevőkkel szükségtelen találkozás elkerülése,
 - a jelenlétét igénylő eljárási cselekmény szükségtelen ismétlésének kerülése, és annak haladéktalan elvégzése,
 - lehetőség szerint az erre a célra kialakított külön helyiségben fogantatása,
 - a jogok gyakorlása és köteleességek teljesítése terén a személyes szükségletek figyelembe vétele, az adatvédelmi szabályok körültekintő alkalmazása,
 - egyéb.
- **Védelemben részesítés**

Ha a részvétellel összefüggésben élete, testi épsége, személyes szabadsága veszélyeztetett, vagy fennáll a megfélemlítésének, befolyásolásának veszélye, lehetősége.

Például:

- személyazonosságot leplező technikai megoldások,
- telekommunikációs eszközzel kihallgatás,
- szembesítés mellőzése,
- a védő és a terhelt jelenléti, és közvetlen kérdésfeltevési jogának korlátozása, adatai zárt kezelése,
- nevesített védelmi intézkedések kezdeményezése (különösen védett tanú, személyi védelem, Védelmi Program).

- **Fokozott védelemben részesülők**

A 18. életévét be nem töltött sértett és tanú, illetve a szexuális jellegű bűncselekmény sértettje (kiváltképp, ha kiskorú).

Például:

- nyilvánosság kizárása,
- kihallgatás speciális szabályai (kép- és hangfelvétel készítése, poligráf alkalmazásának szabályai),
- szembesítés mellőzése,
- gyermekmeghallgató szoba,
- a vádlott és a védő jelenlétének korlátozása

A védelem speciális formái

- **Különösen védett tanú**

Csak akkor, ha az ügyészség kezdeményezi, és a nyomozási bíró már az eljárás elején megállapítja → a bíróság előtt jellemzően már nem kezdeményezhető.

- ha kiemelkedő súlyú bűncselekmény lényeges körülményére tanúskodik,
- mással nem pótolható bizonyítékot szolgáltat,
- saját vagy hozzátartozója élete, testi épsége, szabadsága súlyos veszélyben lehet

- **Személyi védelem**

- különleges bánásmódot igénylő sértett és tanú, továbbá rajtuk kívül a terhelt, sértett vagy a tanú segítőtje, védő, szakértő, szaktanácsadó, vagyoni érdekelt, ezek segítőtje, vagy a felsoroltak valamelyikére tekintettel más személy is részesíthető.
- részletes szabályok: 34/1999. (II. 26.) Korm. rendelet

- **Védelmi Program**

Különleges bánásmódot igénylő sértett és tanú, valamint a terhelt is, de csak az ORFK-val kötött megállapodással lehet részt venni benne.

A terhelt (vádlott) kímélete vagy védelme

A vádlott is részesíthető kíméleti vagy védelmi intézkedésekben, ha:

- fiatalkorú,
- fogyatékos, vagy ilyennek minősíthető, vagy
- ha az eljárásban résztvevő más személyre figyelemmel szükséges.

Például: nyomozás során speciális kihallgató szoba, gyermeki jogok, speciális szabályai, nyilvánosság kizárása, poligráf alkalmazásának speciális szabályai